

ІСТОРІЯ

6, 2011

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 74644

В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

Готуємось до нового
навчального року.
Календарне планування
до курсів «Історія України»,
«Всесвітня історія»,
«Людина і світ»,
11 клас

видавництво
**ПЕДАГОГІЧНА
ПРЕСА**

Жанна БУРЯК,
вчитель історії, правознавства
та етики гімназії № 172 «Нивки»
м. Києва

Урок з теми «Відносини між народами в багатонаціональній демократичній державі»

Етика. 6 клас

Хід уроку

Мета та очікувані результати: збагатити знання учнів про багатокультурну державу та поліетнічне суспільство, на практичних прикладах розкрити зміст понять «патріотизм», «шовінізм»; закріплювати вміння учнів працювати з текстом, виділяти головне, відшукувати відповіді на запитання, висловлювати свою думку та поважати інші думки; спонукати учнів замислитися над важливістю міжкультурного порозуміння та рівноцінності всіх людей, незалежно від національної або релігійної належності.

Учні повинні вміти:

- розповісти, чому Україна є багатокультурною державою;
- обґрунтовувати потребу в толерантних міжетнічних і міжкультурних відносинах в Україні;
- пояснити відмінність між поняттями «патріотизм» і «шовінізм»;
- навести приклади проявів поваги до національних традицій, звичаїв та обрядів інших народів.

Матеріали та обладнання:

- фотографії (малюнки) дітей в національних костюмах народів, які проживають в Україні;
- діаграма «Національний склад населення України за даними перепису 2001 р.»;
- роздавальний матеріал для учнів (на кожен парту): витяги із Конституції України (ст. 10, 11, 12) та Закону України «Про національні меншини в Україні» (ст. 1, 2, 3, 6, 15).

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Основні поняття й терміни: багатонаціональна держава, нація, народ, національність, нацизм, патріотизм, шовінізм, фашизм.

План уроку.

1. У чому полягає етика взаємовідносин між народами в демократичному суспільстві.
2. Як треба ставитися до людей з культурно-національними особливостями, які проживають в Україні.
3. Як виявляти повагу до національних традицій, звичаїв та обрядів інших народів.

I. Актуалізація опорних знань учнів. Фронтальне опитування.

1. Що для вас означає вираз «бути громадянином»?
2. Які риси характеру повинен мати громадянин демократичного суспільства?
3. Що таке громадянська позиція?
4. Яку громадянську позицію повинна мати людина в демократичному суспільстві?
5. Які форми вияву громадянської активності у вас? У ваших рідних?

II. Вивчення нового матеріалу.

1. У чому полягає етика взаємовідносин між народами в демократичному суспільстві.

На фото у підручнику (с. 176) зображено учасників міжнародного екіпажу космічного літака «Колумбія» в 1997 р. Чи знаєте ви, громадяни яких країн брали участь в експедиції? Які склалися стосунки в цих людей під час польоту, на вашу думку?

(Громадяни США та України; стосунки добрі, дружні, вони співпрацювали).

Чи є вони патріотами своїх держав?

Уявіть, що між ними виникали ворожнеча, суперечки. До чого це могло б призвести? *(Вони б не виконали завдання).*

Отже, як ви гадаєте, про що ми говоритимемо на сьогоднішньому уроці? Прочитайте в підручнику тему уроку 31 і наші завдання.

Давайте пригадаємо матеріал з попередніх уроків: кого ми називаємо громадянином, патріотом?

Ми з вами є громадянами Української держави. Роздивіться діаграму (мал. 1). Що відображає національний склад населення України за даними перепису 2001 р.? Чи можна назвати Україну багатонаціональною державою?

(Так, бо на території України проживає багато національностей, народів, які мають свою культуру, звичаї, традиції).

Усі нації і народності, які проживають у багатонаціональній державі Україна, становлять **народ України**. Наше суспільство **поліетнічне** (від слів «полі» — багато та «етнос» — народ), тому що різні народи співіснують, розмовляють свої-

Згідно з даними Всеукраїнського перепису населення
2001 р. в Україні проживає
48 240 902 осіб, 134 різних етнічних груп

Мал. 1

ми мовами, мають свою культуру, звичаї, традиції, релігійні вірування.

Прочитайте визначення понять «нація», «національність», «народ», «багатонаціональна держава» у підручнику, с. 177.

БАГАТОНАЦІОНАЛЬНА ДЕРЖАВА – це держава, що складається з багатьох націй, створена різними націями.

НАРОД – це все населення, усі жителі тієї чи іншої держави або частина жителів, об'єднаних спільною мовою, традиціями, культурою.

НАЦІОНАЛЬНІСТЬ – це належність людини до певної нації.

НАЦІЯ – це історична форма спільності людей, об'єднаних єдиною мовою, територією, глибокими внутрішніми економічними зв'язками, певними рисами культури та характеру.

Яким чином, на вашу думку, можна регулювати в державі відносини між представниками різних національностей?

(Якщо виникає ускладнення з відповідями, учитель пропонує прочитати текст на с. 177 та завданням 3 і знайти там відповідь).

Об'єднайтесь у пари і уважно прочитайте витяги із нормативно-правових документів (Конституція України, ст. 10, 11, 12; Закон України «Про національні меншини в Україні», ст. 1, 2, 3, 6, 15).

– Назвіть, якими нормативно-правовими актами в Україні регулюються питання взаємовідносин між громадянами всіх національностей.

– Які права гарантує Україна громадянам всіх національностей?

– Які обов'язки покладає держава на громадян у взаємовідносинах між різними національностями?

– Чи достатньо, на вашу думку, тільки державного регулювання взаємовідносин між представниками різних національностей, тобто регулювання за допомогою правових норм? Якими ще соціальними нормами, крім правових, можуть регулюватись відносини між представниками різних національностей у державі?

– Які моральні правила у взаємовідносинах між народами ви знаєте і можете запропонувати?

2. Як треба ставитися до людей з культурно-національними особливостями, які проживають в Україні.

Як ви гадаєте, чи тільки Україна є багатонаціональною державою? Звісно, ні. Люди завжди полюбили подорожувати. Багато людей у пошуках кращої долі мігрують, тобто переїжджають на постійне місце проживання в інші країни. Отже, є багато поліетнічних держав, і проблеми в держав подібні.

Уявіть, що одного дня у великому промисловому місті з'явилися плакати такого змісту:

Твій Христос — єврей
Твоє авто — японське
Твоя піца — італійська
Твоя демократія — грецька
Твоя кава — бразильська
Твоя відпустка — у Туреччині
Твої цифри — арабські
Твій алфавіт — латинський
ТАК ХТО ТУТ ІНОЗЕМЕЦЬ: ТВИЙ СУСІД ЧИ ТИ САМ?

Подумайте, де, у якій сучасній країні міг з'явитися такий плакат?

Кому він адресований? До кого звертається автор тексту – до місцевих жителів чи до мігрантів? Чому ви так думаєте?

Насправді цей плакат з'явився в німецькому місті Кельні на замовлення місцевої влади, яка намагається запобігти зростанню негативних явищ у ставленні німців до мігрантів. Окремі верстви населення Європи з недовірою і підозрілістю ставляться до «гастарбайтерів», заробітчанин, так званих трудових мігрантів. «Вони забирають нашу роботу», «Вони паразитують у нашому суспільстві», «Їхні цінності й традиції руйнують європейську культуру» – такі вислови можна почути на адресу турків або українців, які приїхали на заробітки в Німеччину, на адресу марокканців чи сенегальців, які працюють у Франції, індійців чи пакистанців, які приїхали за кращою долею до Великої Британії.

Як ви гадаєте, до чого закликає згаданий плакат? Про що змушує нас замислитись?

(Закликає пам'ятати, що культури народів пов'язані між собою, що в світі все взаємопов'язане. Плакат змушує замислитись над тим, якими є взаємовідносини між різними народами в державі, як треба ставитися до людей, не схожих на тебе, до чого можуть призвести непорозуміння у відносинах).

А чи може, на вашу думку, патріот з презирством, неповагою ставитися до представників інших народів, вважати свій народ кращим, винятковим?

На жаль, таке несправедливе, нетолерантне ставлення трапляється й досі. Є люди, які, як колись на початку XIX ст. солдат наполеонівської армії Ніколя Шовен, протиставляють свою націю іншим, вважають її найкращою, винятковою. За прізвиськом цього новобранця таких людей називають **шовіністами**. Прочитайте в підручнику на с. 179 визначення цього поняття та понять «нацизм» і «фашизм».

НАЦИЗМ – це течія фашизму, яка насаджувалась в Німеччині за часів А. Гітлера.

ПАТРІОТИЗМ – це любов до своєї країни, відданість їй.

ШОВІНІЗМ – це думки та ідеї, що проповідують зверхність, панування однієї нації за рахунок пригнічення інших, розпалюють національну ворожнечу.

ФАШИЗМ – це суспільна течія, представники якої пропагують національну винятковість свого народу, ненависть до інших національностей, розпалюють ворожнечу між народами.

3. Як виявляти повагу до національних традицій, звичаїв та обрядів інших народів.

Чи згодні ви з висловленням французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері: «Якщо я на тебе не схожий, я цим тебе ніяк не ображаю, а, навпаки, обдаровую»?

Уявіть, що однокласник чи знайомий іншої національності запросив вас на національне свято свого народу. Продумайте, як виявити повагу до національних традицій, звичаїв та обрядів його народу, щоб не образити своїми вчинками і поведінкою присутніх. Складіть правила поведінки, яких потрібно дотримуватися тим, хто опинився в подібній ситуації.

III. Закріплення нових знань.

Якими правилами поведінки мають регулюватися взаємовідносини між людьми різних національностей? Які моральні правила допомагають громадянам і патріотам багатонаціональної держави у взаємовідносинах з представниками інших народів?

Учні методом «відкритого мікрофона» за бажанням висловлюють свої думки.

IV. Підсумки уроку.

Україна – багатокультурна, поліетнічна держава. Різні культури можуть взаємозбагачуватися, як і люди. Повага до національних культур має конкретне виявлення. Повага до національних традицій, звичаїв та обрядів може проявлятися у їх вивченні, дотриманні, безпосередній участі в них. Знання культурних цінностей різних народів, національних свят дає змогу глибше пізнати душу народу, краще порозумітися. Народи, які проживають в Україні, повинні вивчати українську культуру. Якщо основою традиції якогось народу є загальнолюдські цінності, то вони сприймаються всіма народами і потребують до себе толерантного ставлення.

V. Домашнє завдання.

Опрацювати урок 31, перевірити свої знання за допомогою запитань, що на с. 181. Повторити поняття з тексту уроків 25 – 30. За бажанням знайти додаткову інформацію про звичаї різних народів.

**До уваги освітян, науковців,
рекламодавців!**

Редакція журналу приймає замовлення на розміщення реклами, випуск тематичного номера або окремого розділу коштом замовника.